

SOFIA

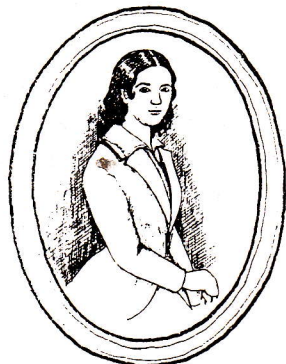
CENTRUM FÖR KVINNLIGA FORSKARE
OCH KVINNOFORSKNING

1988:3

WENDELA HEBBE (1808 - 1899)

Sveriges första yrkesverksamma journalist

Dukat forskarbord

Wendela Hebbe - yrkesjournalist och socialreporter; självförsörjande trebarnsmor; konstälskande syster; "en av romantikens vackra, själs-sköna kvinnor, som musicerade, författade och var van att man förälskade sig i henne" (Karin Westman Berg).

Det finns en biografi över Wendela Hebbe, från 1974, skriven av släktingen Brita Hebbe: Wendela. En modern 1800-talskvinna. Det är dags att gå vidare med ämnet Wendela Hebbe. Wendela Hebbe är en kulturpersonlighet med många fasetter. Man kunde göra en studie över henne som kvinnoöde - vilka "roller" stod till hennes förfogande, hur använde hon sig av dem, vad förverkligas och vad hejdas hos en begåvad kvinna i den här tiden?

Man kan undersöka vilka insatser i svensk litteratur och svenskt kulturliv som Wendela Hebbe gjorde - som skribent, som samtalspartner, brevvän, inspiratrice. Man kan slutligen gå till ett väl dukat forskarbord och undersöka Wendela Hebbe som journalist. Vilken roll spelade hon för journalistikens framväxt i Sverige, vad var hennes insats i Aftonbladet på 1840-talet, vilken litterär och politisk betydelse hade hennes verksamhet som översättare och reporter?

Dåtidens journalister skrev ofta osignerat, även sådant som reportage och recensioner. Ett grundläggande arbete för ett studium av Wendela Hebbe som journalist är gjort av två medlemmar i Föreningen WENDELAS VÄNNER i Södertälje, Anne-Sophie Eckerbom och Maja Olander. Anne-Sophie och Maja har gått igenom tre årgångar av Aftonbladet (1843, 1845, 1847). De har tagit kopior på allt sådant material som man kan tänka sig har Wendela till upphovskvinna eller på annat sätt är knutet till henne.

Tre digra pärmar finns nu på Centrum för kvinnliga forskare och kvinnoforskning i Uppsala. Den som är intresserad av att påbörja en avhandling om Wendela Hebbe är välkommen att kontakta mig, Birgitta Holm. En avhandling om Wendela kan skrivas inom flera olika ämnen, historia, litteraturvetenskap, pressforskning m.m.

För en fylligare beskrivning av arbetet och dess bakgrund lämnar jag här ordet vidare till Inger Mattsson, ordförande i WENDELAS VÄNNER, samt till Anne-Sophie Eckerbom och Maja Olander.

Birgitta Holm

FÖRENINGEN WENDELAS VÄNNER

Föreningens Wendelas Vänner bildades 1983 i Södertälje. Knappt tio år tidigare hade Brita Hebbes bok "Wendela. En modern 1800-tals-kvinna" kommit ut. Wendela Hebbes levnadsöde väckte ett starkt intresse hos mig och en stor beundran för hennes ambition och viljestyrka. Så reagerade nog de flesta läsare av Brita Hebbes bok.

Som läsare av boken i Södertälje blev det en stegrad upplevelse att finna att Wendelas liv hade en stark anknytning - och varför inte säga det: även romantisk anknytning - till Södertälje. Hennes sommarhus Snäckviken, som hon fick i gåva av Lars Johan Hierta och där hon bodde under nästan tjugofem somrar (1863-1887) låg ännu kvar i skymundan på industrimark.

Huset var inte okänt för den kulturhistoriskt initierade. Det var då känt som Signe Hebbes hus efter Wendelas dotter, operasångerskan och teaterpedagogen. Huset i sig, som är från tidigt 1800-tal, om inte rent av sent 1700tal, har funnits med i stadens bevarandeprogram och betecknades i den senaste utgåvan såsom "omistligt" i värde. Tyvärr visade sig den värderingen inte räcka till i ekonomiska åtstramningstider. Huset skulle rivas - det blev uppenbart för några år sedan.

Ett bildspel (för sex diaprojektorer) om Wendelas hus gjordes av radioreportern Ingemar Lundkvist och undertecknad 1982. Det visades (och kan alltså ses) i Södertälje Konsthall. Vid ett särskilt upprop till en sådan visning förklarade de närvarande, att minnet av Wendela Hebbes öde och livsgärning var viktigt att bevara som en god förebild för eftervärlden. Det vackra, gamla trähuset Snäckviken var ett av de ytterst få trähus som ännu fanns kvar i stadskärnan. Här fanns två starka skäl, som tillsammans ytterligare förstärkte varann för att man borde försöka rädda Snäckviken.

Efter att en interimstyrelse först bildats startade föreningen Wendelas vänner den 8 september (Wendela Hebbes födelsedag) år 1983. Här kan inte hela historien bakom räddningsprojektet berättas, så långt som det hunnit hittills. I dag finns huset bevarat i nedmonterat skick och väntar på ett återuppförande i en ny roll - en roll som står i samklang med Wendela och Signe Hebbe.

I föreningens ansträngningar för att rädda huset har en fråga ständigt återkommit. Hur ska huset användas i framtiden och hur ska driftkostnaderna finansieras? För ett år sedan lades en sexpartimotion för kommunfullmäktige, i den yrkades att en lämplig

plats skulle utses för att återuppföra Wendelas hus som Internationell Kvinnohus i Södertälje. Efter remissbehandling har kommunfullmäktige i juni i år beslutat att anvisa en plats mellan Västra kanalgatan och kanalen för detta ändamål. Platsen är mycket central och lättåtkomlig. Därtill är den vacker. I den omgivningen kommer Wendelas hus att påminna besökare om hur vackert sommar-Södertälje var för hundra år sedan och hur vackert det är även nu!

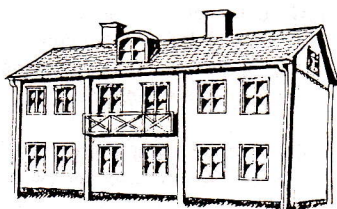
En stor uppgift för föreningen startar nu: att finna en finansiering för att återuppbygga huset. Det behöver inte enbart handla om kontanta medel. In-natura-gåvor kan vara väl så värdefulla. I Wendelas hembygd, Norra Sandsjö, finns t.ex. intresserade medlemmar i föreningen som försöker skaffa fram kompletterande virke från denna trerika trakt till återuppförandet av huset!

Under föreningens växlande med- och motgångsperioder i räddningsprojektet har inte huset ensamt stått i fokus för föreingsarbetet. Det var ju kombinationen av Wendela Hebbes öde och livsgärning och Snäckviks-huset som utgjorde drivkraften i föreningen. Därför diskuterade vi en inriktning för den vidare utforskningen av Wendelas författarskap, journalistik etc. Brita Hebbes initiativ och prestation manade till efterföljd.

Vore det inte naturligt att börja leta efter Wendelas penna i Aftonbladet? Jo, vi fick ett instämmande av professor Karin Westman-Berg att det kunde vara en bra start. Tack vare våra entusiastiska och för saken så väl lämpade medlemmar, Anne-Sophie Eckerbom och Maja Olander, kunde vi komma i gång med denna tidskrävande uppgift.

Läs vad de själva berättar i Sofia!

Inger Mattsson

Kom med
i
Wendelas
Vänner

Från Småland till Södertälje

"Att Hierta 1841 kontraktsanställde henne (Wendela Hebbe) kan från hans sida ha varit en demonstration mot diskrimineringen av kvinnan i arbetslivet" skriver Brita Hebbe i sin bok "Wendela" (Natur och Kultur, 1974). Boken, som har undertiteln "En modern 1800-talskvinna", handlar om Wendela Hebbe, (1808-1899), Sveriges första kvinnliga yrkesjournalist, verksam på Aftonbladet på 1840-talet, - även författare och kompositör. Hon var ensamstående mor med tre små döttrar och helt på det klara med att själv försörja sig och sina barn. "Hon har en okuvlig vitalitet och förtröstan på den egna förmågan som gör att hon lyckas slå sig fram i livet - något som på den tiden hörde till ovanligheterna för en kvinna". (Brita Hebbe).

Wendela Hebbe bebodde sommarstället Snäckviken utanför Södertälje 1863-1887. Föreningen Wendelas Vänner i Södertälje, som lyckats rädda Snäckvikens gamla bostadshus - nu nedmonterat och avsett att byggas upp igen och utgöra ett internationellt kvinnohus - har mer och mer intresserat sig för Wendelas liv och gärning. Under vinter 1985 bedömde Karin Westman-Berg vid tillfrågan ämnet "Wendela Hebbe som journalist" som ett intressant forskningsämne. Vi var två av föreningens medlemmar, som kände stor spänning inför uppgiften att leta fram ett material för forskning i vad Wendela kunde ha skrivit i AB - det mesta hon skrev fick hon ju inte signera!

Vi hade Brita Hebbes bok att utgå från, vi har besökt Wendelas barn-domstrakter i Småland och där träffat människor, som känt till hennes släkt och vänskapskrets, vi har skaffat oss mer och mer kunskap om Wendela själv och hennes livsöde under de dynamiska årtiondena i mitten på 1800-talet. Vi var redo att gå igenom årgångar av AB från denna tid och ta fram och kopiera tänkbara texter av Wendela. Vi visste vilka ämnen hon skrev om. Teater, konst, musik och litteratur och även att hon hade stort socialt intresse, hon ömmade för de fattiga och betryckta i samhället. Brita Hebbe skriver att "hennes recensioner (är) anmärkningsvärt drivna med god avvägning mellan referat och omdömen och ofta någon liten sarkasm eller lustighet som spets".

Wendela var en god översättare från engelska, franska och tyska (fast Tegnér skrev till henne att hon måste förbättra sin tyska!). Hon skrev och/eller sammanställde notiser under rubriken "Blandade ämnen". Hon skrev själv följetonger och översatte flera, hennes egna kunde ha social tendens.

Men det fanns ju flera medarbetare i AB, som skrev om ungefär samma ämnen (t.ex. hennes vän Almqvist) och många texter är osignerade. Här

måste analys och forskning till! Vi har därför valt ut och kopierat ett stort antal texter, på doc. Birgitta Holms förslag i AB-årgångarna 1843, 1845 och 1847. Likaledes har vi kopierat artiklar om och av personer, som i umgänge och brevväxling stod Wendela nära och som ofta hörde till tidens kulturpersonligheter.

Föreningen Wendelas Vänner förhoppning är att någon forskare lockas av detta material att ta fram Wendela Hebbes särart som vår första kvinnliga journalist och därmed också tydliggöra en ovanlig och fascinerande kvinnas liv under det spännande decennium på 1800-talet, "då idéerna var nya".

Södertälje Juli, 1988
Anne-Sophie Eckerbom

Föreningen Wendelas Vänner i Södertälje

är en ideell förening som bildades i maj 1983 och som arbetar för att bevara och använda författarinnan Wendela Hebbes sommarhus Snäckviken i Södertälje samt sprida kännedom om hennes liv och gärning.

Årsavgift för medlemskap är 10 kronor.

Postgirokonto: 98 59 20 - 8, Wendelas Vänner.

STYRELSEN för WENDELAS VÄNNER består av:

Inger Mattsson, ordförande tel: 305 84

Erik Silas Lindqvist, vice ordförande tel: 301 64

Lotta Appelberg, sekreterare, tel: 623 11

Ragnhild Borg, ledamot tel: 844 72

Maud Fischer, ledamot tel: 134 62

Ann-Sophie Eckerbom, suppleant tel: 315 28

Inga Lindblad, suppleant tel: 367 38

Vid mikrofilmen

När WENDELAS VÄNNER startade fanns Snäckviken som bakgrund. För att vidga intresset kring villans bevarande och framtida användning behövdes ökade kunskaper om Wendelas betydelse som aktiv kvinna i en öppnare värld. Kanske ett ämne för seriös forskning?

Stadsbibliotekets lärum i LUNA blev studérplats av Kungl. Bibliotekets mikrofilmade årgångar av Aftonbladet. Docent Birgitta Holm tipsade oss om lämpliga avsnitt från 1840-talet och vårterminen 1986 tog vi Anne-Sophie Eckerbom och undertecknat itu med läsning, sovring kopiering, klippning och klistring av sådant innehåll som var, eller kan ha varit av Wendelas hand, inom hennes intresseområden samt angivande av typiska tidsbilder.

Detta arbete gav ökat intresse, varför vi på andra vägar sökte fram kunskaper om Wendela Hebbe och hennes författarskap, levnadsöde, imponerande kontakter med tidens intressanta personligheter och därmed bredda förståelsen för hur lämpligt det är att kommunen ger tomt till hennes hem för att användas till Internationellt Kvinnohus.

Anne-Sophie Eckerbom och jag som ej tidigare kände varandra, rekommenderades till mikroläsning på grund av tidigare visat litteraturintresse. Genast fann vi nöje i samarbetet och av sig själv gavs en passande arbetsfördelning.

En vacker, intelligent, initiativrik yrkeskvinna, med tre små barn tog hela vårt intresse och utan att förtröttas träffades vi vid 41 tillfällen i tvåtimmarspass, som vardera uppföljdes av ca fyra timmers klipp- och klistrararbete från våren 1986 till våren 1988.

I Wendelas Vänners namn har vi lämnat över tre välfyllda pärmar med Wendela-klipp till Docent Birgitta Holm i förhoppning att de kan ligga som bottenmaterial vid arbete med en avhandling.

God fortsättning i roligt arbete önskas av
Wendelas Vänner, genom

Maja Olander

Vid mikrofilmen

När WENDELAS VÄNNER startade fanns Snäckviken som bakgrund. För att vidga intresset kring villans bevarande och framtida användning behövdes ökade kunskaper om Wendelas betydelse som aktiv kvinna i en öppnare värld. Kanske ett ämne för seriös forskning?

Stadsbibliotekets lärum i LUNA blev studérplats av Kungl. Bibliotekets mikrofilmade årgångar av Aftonbladet. Docent Birgitta Holm tipsade oss om lämpliga avsnitt från 1840-talet och vårterminen 1986 tog vi Anne-Sophie Eckerbom och undertecknat itu med läsning, sovring kopiering, klippning och klistring av sådant innehåll som var, eller kan ha varit av Wendelas hand, inom hennes intresseområden samt angivande av typiska tidsbilder.

Detta arbete gav ökat intresse, varför vi på andra vägar sökte fram kunskaper om Wendela Hebbe och hennes författarskap, levnadsöde, imponerande kontakter med tidens intressanta personligheter och därmed bredda förståelsen för hur lämpligt det är att kommunen ger tomt till hennes hem för att användas till Internationellt Kvinnohus.

Anne-Sophie Eckerbom och jag som ej tidigare kände varandra, rekommenderades till mikroläsning på grund av tidigare visat litteraturintresse. Genast fann vi nöje i samarbetet och av sig själv gavs en passande arbetsfördelning.

En vacker, intelligent, initiativrik yrkeskvinna, med tre små barn tog hela vårt intresse och utan att förtröttas träffades vi vid 41 tillfällen i tvåtimmarsspass, som vardera uppföljdes av ca fyra timmers klipp- och klistrararbete från våren 1986 till våren 1988.

I Wendelas Vänners namn har vi lämnat över tre välfyllda pärmar med Wendela-klipp till Docent Birgitta Holm i förhoppning att de kan ligga som bottenmaterial vid arbete med en avhandling.

God fortsättning i roligt arbete önskas av
Wendelas Vänner, genom

Maja Olander

4/ Den 22 mars 1993 besökte Anne Sophie Eckerbom och jag Journalisthögskolan för att träffa Rektorn och berätta om vårt letande igenom tre årgångar av Aftonbladet under 1840-talet som resulterar i tre välfyllda pärmar med klipp.

Vi skrev ett avtal om att pärmarna skulle finnas tillgängliga på Journalisthögskolan till HEBBE-villan står klar att placera pärmarna i det då befintliga Biblioteket inom SVERIGES FÖRSTA MUSEUM ÖVER KVINNliga JOURNALISTER i Södertälje

/ Maja Olander

1/ Genom Inga Lindblads förmedling fördes Anne Sophie Eckerbom och jag sammans - båda för vårt intresse av litteratur.

Under 41 träffar under 5 terminer hade vi letat fram material, klippt och klistrat och åstadkommit det som Docent Birgitta Holm nämner i skriften SOFIA - centrum för kvinnliga forskare och kvinnoforskning.

2 Jag läser på sidan 16.

3 På sidorna 17 18 19 20 och 21 finner man de arbetsbeskrivningar som gjordes av oss tre.

4 Läs översta stycket nu.

x) o. ötskelliga kvinnor därna ---

Litet protokoll från besök hos Birgitta Holm den 3 maj 1988.

Klockan var något över halv tre
när jag i Ingers bil gjorde entré.
Anne Sophie satt där redan och myste.
Vi som länge samlingarna hyste
skulle till Docent Birgitta Holm dem ge.
Hon i sin tur skulle aspirant utse
till fördjupad forskning av vår kvinna
och berömmelse åt vårt Snäckviken vinna.

Säker rattade Inger bilen
kändes som visste hon jämt rätta filen.
Anne Sophie ville nyttja tiden mera
hon medlemsstatistiken inventera.
Industrier och datakontor låg tätt,
trots saknad av skyltning vi kommo rätt.
Välkomna var vi att i ro
lämna över det "gamla" med framtidstro.

Hos Birgitta Holm gick tiden fort.
Hon tyckte om det jobb vi gjort.
Hon trodde på det som underlag.
Det gäller på intresserad få tag.
Bland kvinnoforskare med låga
finns väl flera som vill våga
gå in i 1800-talets mitt
och göra vårt intresse till sitt.

Inger, Anne Sophie och jag
ska göra ett sammandrag.
Historia om Wendelas Vänner
om hur kvinnor i Tälje känner
för att sätta Hebbe Huset i stand
-kanske bilda en ekonomisk fond-.
Om tomt kommunen ger
vi INTERNATIONELLA KVINNOHUSET i andanom ser.

/ Maja Olander